

RREPTËSISHT KONFIDENCIALE

**DISA KARAKTERISTIKA AKTUALE
PËR SITUATAT E SIGURISË**

(Material për prezantimin e hapjes së
Sekretarit Federal për Punët e Brendshme në
seancën e Kryesisë së Komitetit Qendror të
Bashkimit të Komunistëve të Jugosllavisë dhe
Kryesisë së RSFJ-së)

*Përktheu në shqip nga serbo-kroatishtja, me ndihmën e GoogleTranslate,
Arben Çokaj*

Beograd

10 maj 1983.

Më 14 prill, anëtarët e të dyja kryesive kanë marrë një informacion të veçantë nga SSUP, në të cilin thuhet se vërehet një përkeqësim i caktuar i disa elementeve të situatës së sigurisë në vendin tonë.

Këto zhvillime të pafavorshme u ndikuan nga aktiviteti i shtuar dhe më agresiv i armiqve të brendshëm dhe të jashtëm, vështirësitë ekonomike dhe kontradiktat e tjera, si dhe disa elementë të situatës politike dhe ekonomike ndërkombëtare.

Armiqtë e jashtëm dhe të brendshëm nisen nga vlerësimi se situata në vendin tonë është e tillë ,që mundëson veprime më të forta dhe më të hapura. Një nga qëllimet e tyre kryesore është të përhapin përshtypjet për krizën e sistemit vetëqeverisës socialist dhe pashmangshmërinë e ndryshimeve rrënjësore në drejtim të kënaqjes së sistemit borgjez, pra të sistemit burokratik-dogmatik.

Krahas gjendjes relativisht të kënaqshme të rendit dhe qetësisë publike dhe gjendjes së favorshme në disa fusha të tjera të punëve të brendshme, vërehen edhe tendenca të pafavorshme, që në radhë të parë janë reflektuar në rritjen e mëtejshme të kriminalitetit, si dhe gjendjen e pakënaqshme në terren, të mbrojtjes nga zjarri, aksidentet dhe shpërthimet, të cilat shkaktojnë dëme të konsiderueshme materiale dhe politike.

Si rezultat i aktiviteteve socio-politike dhe masave të organeve të punëve të brendshme, si dhe faktorëve të tjerë të vetëmbrojtjes sociale, gjendja e sigurisë në SAP Kosovë është përmirësuar, kështu që aktiviteti i nacionalistëve dhe irredentistëve shqiptarë është ende i pranishëm.

Dukuritë e dobësimit të disiplinës shoqërore, përgjegjësisë dhe moralit socialist, të manifestuara mbi të gjitha me vjedhje,

ryshfet, korrupsion, përvetësim, dëmtim i pronës shoqërore, si dhe pasurimi me punë, shkaktojnë humor të pafavorshëm të qytetarët. Nëse fenomene të tilla nuk shtypen me vendosmëri, mund ta lehtësojë armikun të shkaktojë probleme të caktuara politike dhe të sigurisë.

Përveç kësaj, duke u nisur nga aktiviteti aktual i armikut, si dhe nga vështirësitë e njohura, dobësitë subjektive dhe kontradiktat e ndryshme, mundësia që armiku të zgjerojë ndikimin e tij në zona të caktuara dhe të çorientojë kategori të caktuara qytetarësh, të krijojë një ndjenjë të pakënaqësisë me sistemin dhe menaxhimin politik.

I

Veprimtaria e armikut të brendshëm karakterizohet me paraqitjen e përbashkët të strukturave të caktuara në sulmet ndaj sistemit politik, vëllazërim-bashkimit, Bashkimit të Komunistëve të Jugosllavisë, arritjeve të revolucionit dhe vlerave të tjera të shoqërisë sonë.

Një pjesë e veprimtarisë së armikut të brendshëm synon “rishqyrtimin” dhe zhvlerësimin e arritjeve të revolucionit dhe zhvillimit të mëvonshëm, veprave dhe personaliteteve të revolucionarëve dhe udhëheqësve më të shquar, veçanërisht të shokut Tito. Paralelisht me këtë, tentohen të rikonfirmohen pikëpamjet e disa armiqve të kohës së NOR-it apo atyre që në zhvillimin e pasluftës ranë në konflikt me politikën e SKJ-së për shkak të pikëpamjeve nacionaliste dhe të tjera.

Veprimtaria e armikut të brendshëm përshtatet në propagandën auto-jugosllave të qarqeve reaksionare jashtë vendit, me të cilat individë dhe grupe janë lidhur në mënyra të ndryshme. Në të njëjtën kohë, kjo rezultoi në një ndikim të rëndësishëm të faktorit të huaj, përfshirë emigracionin armik, në veprimet e armikut të brendshëm.

Krahas deklaratave verbale, komenteve anonime dhe parullave, kohët e fundit ka pasur edhe raste të armiqësisë publike dhe sjelljeve në grup.

Duke theksuar tezat e njohura për rrezikun e popullit “të tyre” për kombin, nacionalistët përpiqen të paraqiten si mbrojtës dhe interpretues të interesave kombëtare. Në këtë plan përfshihen në aktivitete të ndryshme të kishës dhe lidhen me kleronacionalistët.

Është evidente një rritje e caktuar në shfaqjen publike të qëndrimeve nacionaliste dhe shoviniste, këndimi i këngëve nacionaliste, glorifikimi i drejtuesve dhe anëtarëve të lëvizjeve kuislinge, shkrimi i parullave dhe shpërndarja e fletëpalosjeve dhe pamfleteve. Rritje ka pasur edhe numri i mesazheve anonime kërcënuese me karakter nationalist, të dërguara në adresat e personave që dënojnë fenomene individuale nacionaliste.

Eksetet nacionaliste të regjistruara në disa konvikte studentore dhe institucione arsimore në vend, kishin një dimension të veçantë sigurie (Qyteti Studentor “Veljko Vlahović” në Beograd, SSC “Veljko Vlahović”, Svetozarevo, Konvikti Studentor “Ivo Lola Ribar” Zagreb, Konvikti Studentor në Split, Qendra e shkollës teknike në Zadar, Qendra për arsimin e mesëm të orientuar në Titograd, etj.).

Në disa aktivitete sportive ndodhën shpërthime masive publike, bartësit e të cilave shprehën ndjenjat e tyre nacionaliste edhe jashtë ambienteve sportive. Pas një loje, rreth 2000 të rinj u mblodhën para Katedrales në Zagreb, disa prej të cilëve u gjunjzuan dhe iu lutën Zotit, si dhe u kënduan këngë nacionaliste.

Nacionalistët kryesorë serbë, së bashku me një pjesë të klerit reaksionar të Kishës Ortodokse Serbe, forcojnë pozitën e serbëve në Kosovë dhe zhvlerësojnë masat që shoqëria jonë ndërmerr për të stabilizuar gjendjen në këtë krahinë. Përveç disa materialeve të shtypura më parë për “persekutimin e serbëve në Kosovë”, një grup nacionalistësh të ekspozuar po punojnë për mbledhjen e materialeve të reja, me të cilat duan të mbështesin pikëpamje të tilla.

Disa nacionalistë serbë po kontaktojnë me njerëz me mendje të njëjtë në zona të tjera të vendit. Në këto kontakte ndër të tjera, u theksua nevoja e rishikimit të konceptit kushtetues së

Federatës Jugosllave, pra formimi i “autonomisë serbe” në SR Kroaci. Në të njëjtën kohë, ata kërkojnë “presion të vendosur për autonomi”, krijimin e revistave, shkollave dhe institucioneve të tjera kulturore thjesht serbe nga njerëzit me mendje të njëjtë në SR Kroaci. Disa nacionalistë kanë gjithashtu idenë e përgatitjes së një “Libri të Bardhë” për pozicionin e serbëve në Jugosllavi, dhe veçanërisht në SR Kroaci.

Nacionalistët kroatë vlerësojnë se janë krijuar kushte më të favorshme për veprimtarinë e tyre, edhe pse arrestimi i aktorëve kryesorë u ka dhënë një goditje të rëndë. Ata theksojnë se është e nevojshme dramatizimi i rrethanave dhe përhapja e revoltës në masa, duke theksuar vazhdimisht mungesat, mungesën e meritave në situatë dhe duke nxitur punëtorët dhe qytetarët të kërkojnë “fajtorët”. Ata theksojnë se masat e reja prekin më shumë SR të Kroacisë, kryesisht ekonominë e saj të turizmit, të naftës. Në këtë drejtim, ata theksojnë justifikimin e politikës së “lëvizjes masive”.

Ata po përpiqen të krijojnë përshtypjen se do të ketë një rebelim të punëtorëve dhe të rinjve, nëse nuk bëhen ndryshime rrënjësore në udhëheqjen e vendit dhe nuk plotësohen kërkesat, që dikur kanë qenë drejtuesit e “lëvizjes masive”.

Në fillim të këtij viti, u zbulua dhe u ndërpre aktiviteti i një grupi nacionalist ilegal nga zona e Zagrebit, Jastrebarekut dhe Karlovacit, i cili planifikonte të kryente aksione terroriste dhe forma të ndryshme të propagandës armike. Përveç materialit voluminoz propagandistik, me to u gjet edhe një sasi e caktuar e lëndëve plasëse dhe armë. U vendos lidhja e individëve të këtij grupi me disa kombësi më të spikatura kroate dhe për disa, lidhja me emigracionin ekstrem. Lidhur me këtë, janë ngritur kallëzime penale kundër 5 personave.

Në kontekstin e lidhjes ndërmjet disa nacionalistëve serbë dhe kroatë, theksohet domosdoshmëria e përfshirjes më të fortë të intelektualëve “progresivë dhe të orientuar drejt demokracisë” në Jugosllavi në luftën për të drejtat dhe liritë e njeriut. Botimi i disa veprave dhe shkrimeve letrare me elemente nacionaliste ose dogmatike

vini re, promovimet e frekuentuara të librave të tillë, disa intervista dhe polemika vlerësohen si një mënyrë e mirë, për të krijuar një përshtypje të kërcënimit të lirisë artistike në vendin tonë, për të nxitur një humor nacionalist dhe për të fituar mendimtarë të rinj.

Nacionalistët serbë dhe kroatë gjithashtu nisin nga baballarët e tyre, në mënyrë që proceset më të gjera të “liberalizimit” në fushën tatimore, kulturore dhe të tjera dhe lidhjet më të ngushta të ndërsjella, të sigurojnë ekspozimin ndaj vlerësimit politik dhe legalizimin e aktiviteteve të tyre. Ata mendojnë se në këtë mënyrë do të arrijnë më lehtë “afirmimin kombëtar” dhe synimet e tjera të tyre. Në këtë kuptim, vërehet një farë zbutjeje e qëndrimeve ekstreme dhe theksimi i nevojës për tolerancë më të madhe të ndërsjellë të nacionalistëve serbë dhe kroatë dhe kontaktet me anarko-liberalët dhe grupet e tjera.

Veprimtaritë e nacionalistëve myslimanë dhe klero-nacionalistëve fituan intensitet që nga koha e të ashtuquajturës *Revolucioni Islamik* në Iran. Bashkë me rritjen e shprehjes së nacionalizmit mysliman, ata zhvilluan edhe një aktivitet për përhapjen e panislamizmit, me qëllim që mbi këtë bazë të fitonin sa më shumë besimtarë, priftërinj islamikë dhe qytetarë të tjerë.

Në fillim të këtij viti, aktiviteti i paligjshëm armiqësor i një grupi ish-anëtarësh të organizatës terroriste “Mladi Muslimani” (*Të rinjtë myslimanë*) dhe bashkëmendimtarëve të tyre më të rinj nga territori i SR BiH u ndërpre. Ata ishin të lidhur me një numër emigrantësh ekstremë dhe individë dhe institucione interesante jashtë vendit. Fakti që ata u lidhën me anëtarë të “Vëllazërisë Myslimane” (një organizatë terroriste islamike-fundamentaliste me një numër të madh anëtarësh dhe me ndikim në lëvizjet politike në vendet e Afrikës dhe Azisë, përndryshe një eksponent i forcave më reaksionare në atë pjesë të botës dhe të financuar e manipuluar nga shërbimet inteligjente të Perëndimit). Shërbimi ka identifikuar dhe marrë masa ndaj 17 shtetasve të huaj, anëtarë të

“Vëllezërisë myslimane” (kryesisht me banim apo studim në RSFJ) me të cilët, anëtarët e arrestuar të grupit ilegal mbanin kontakte të vazhdueshme për veprime armiqësore.

Është karakteristikë se, në ideologjinë e grupit, përveç sa më sipër, ekzistonte teza për krijimin e një “Bosnje të islamizuar dhe të pastër etnikisht” dhe se ata shprehnin mbështetje për irredentistët shqiptarë. Grupi përfshinte njerëz me arsim të lartë dhe në fakt ishte një model i të ashtuquajturit *Inteligjenca islame* e një lloji të ri, që donin të formonin.

Përveç literaturës voluminoze subversive-propaganduese, grupi kishte programin e tij të veprimit pan-islamik (“*Deklarata Islame*”). Ajo ia doli që ta zbatojë atë program, duke ia prezantuar përmbajtjen e tij një rrethi më të gjerë njerëzish, kryesisht intelektualë nga radhët e ish “*myslimanëve të rinj*” dhe imamëve të rinj. Ndaj 12 anëtarëve të grupit janë ngritur kallëzime penale. Shërbimi mori masa edhe ndaj një numri të “*myslimanëve të rinj*” dhe kleronacionalistëve, të cilët nuk ishin në kontakt të drejtpërdrejtë me këtë grup, por herë pas here ose në mënyrë të vazhdueshme sillen jomiqësorë (një intervistë informuese u zhvillua me pothuajse 200 persona të tillë, dhe disa u paralajmëruan).

Veprimtaria e nacionalistëve sllovenë, malazezë dhe maqedonas manifestohet kryesisht përmes fjalimeve dhe komenteve individuale. Nacionalizmi slloven manifestohet në një shkallë paksa të shtuar përmes shkrimit të parullave me përmbajtje nacionaliste-separatiste (“*Slloveni-Sllovenë*” etj.). Nacionalistët malazezë u shprehën duke kënduar këngë çetnike, në të cilat lavdërohen disa kuislingë vendas.

Shërbimi i Sigurimit Shtetëror regjistroi edhe deklaratat e një numri nacionalistësh hungarezë (kryesisht mësues ose punëtorë kulturorë), të cilët në rrethe të mbyllura theksojnë kërcënimin e hungarezëve në Jugosllavi dhe mbështesin pikëpamjet irredentiste të disa qarqeve në Hungari.

Pjesa reaksionare e klerit është e përfshirë në veprimtarinë e nacionalistëve, duke gjykuar se në momentin aktual politik masat duhet të mblidhen rreth kishës, si e vetmja forcë e organizuar që mund t'i kundërvihet shoqërisë. Synimi i tyre është të bëjnë hapa drejt të rinjve dhe intelektualëve. Ai zgjeron tezën për domosdoshmërinë e ndryshimit të sistemit ekzistues, sepse Bashkimi i Komunistëve dhe udhëheqja nuk janë më në gjendje ta udhëheqin me sukses vendin etj.

Pjesa reaksionare e klerit paraqitet si “mbrojtëse” e interesave kombëtare dhe traditave kulturore-historike e kombeve të veçanta. Duke shtruar kërkesën për de-ideologjizimin e mësimdhënies në shkolla dhe pjesëmarrjen e kishës në edukim dhe edukimin e fëmijëve dhe të rinjve, praninë e përmbajtjeve fetare në mediat publike etj., kleri po përpiqet të ndryshojë pozicionin kushtetues të komuniteteve fetare në vendin tonë.

Duke kritikuar vetë-menaxhimin dhe situatën në vendin tonë, ai dëshiron të dëshmojë mbijetesën e sistemit tonë social-politik, pra epërsinë e vlerave që përfaqëson kisha.

Veprimet armiqësore nga bashkësitë fetare ndodhin edhe përmes deklaratave verbale në tubime fetare. Në disa fjalime, ata flasin për priftërinjtë e “dënuar pafajësisht” dhe politikën e “ateizmit të rëndë”, të zbatuar nga autoritetet. Janë të shumta rastet e thirrjeve të hapura për besimtarët, për të sjellë miqtë e tyre në kishë, pavarësisht nëse janë besimtarë apo edhe anëtarë të SK. Disa personalitete të SPC dhe IZ iniciuan; regjistrimin e besimtarëve, por edhe të atyre familjeve “që nuk pranojnë priftërinj”.

Kërkesat e deklaruara publikisht për rehabilitimin e Stepincas dhe disa priftërinjve të tjerë, bashkëpunëtorë të pushtuesve, janë ende në ngritje.

Anëtarët e hierarkisë së kishës morën pjesë në forume publike, rinore dhe studentore. Ky është, për shembull, rasti me ciklin e leksioneve “Feja dhe bota bashkëkohore”

në Qendrën Kulturore “Qyteti student” në Beogradin e Ri, ku morën pjesë edhe disa nacionalistë të shquar.

Në paraqitjet publike të pjesëtarëve të veçantë të Kishës Ortodokse Serbe gjatë tubimeve fetare, ritualeve dhe në raste të tjera, u regjistruan qëndrime për “rrezikimin e Kishës Serbe dhe Serbisë”, gjegjësisht “nënshtrimin” e tyre në raport me besimet dhe popujt e tjerë.

Në fjalimet e disa priftërinjve të Kishës Katolike Romake u theksuan tezat për “rrezikimin e KKR-së dhe kombit kroat”, sulmet ndaj sistemit në vend dhe politikës së marrëdhënieve ndëretnike. Individualisht po tentojnë të shtrembërojnë imazhin e NOB. U regjistruan kërkesa për lejimin e kishës, për të kryer veprimtari fetare në spitale dhe burgje etj.

Është evidente një rritje e ndjeshme e numrit të tubimeve fetare të organizuara nga KKR-ja, si dhe e numrit të të pranishmëve në këto tubime. Prania e nacionalistëve të maskuar në tubimet fetare publike është një dukuri e rregullt. Individë nga hierarkia më e lartë e kishës po mbrojnë, që kisha të sigurojë mbështetje për nacionalistët kroatë të dënuar.

Në kuadër të aktivitetit të shtuar të pjesës reaksionare të klerit të bashkësisë islame, theks i veçantë i kushtohet forcimit të lidhjes ndërmjet besimtarëve dhe përhapjes së ndikimit fetar tek të rinjtë dhe gratë. Islami paraqitet si “feja më e pastër”, kurse socializmi etiketohet si “armiku më i madh i Islamit”. Në mesin e klero-nacionalistëve, ka ide që Bosnja duhet të jetë vetëm myslimane.

Në komunitetin islam, aktiviteti për ndërtimin dhe riparimin e objekteve fetare është intensifikuar me ndihmën e konsiderueshme financiare nga disa vende të Lindjes së Mesme.

Anarko-liberalët veprojnë intensivisht dhe manifestohen si një grup kompakt i armikut të brendshëm. Është evidente lidhja e tyre dhe sinkronizimi i veprimeve të caktuara me qarqe të caktuara anti-jugosllave jashtë vendit.

Duke vepruar nën sloganin e luftës për të ashtuquajturat liritë demokratike në shoqërinë tonë, anarko-liberalët janë interesuar edhe për disa struktura të tjera të armikut të brendshëm (nacionalistë, klerikë ekstremë, zyra informacioni) për veprimtarinë e tyre armiqësore. Një shkallë e lartë e kësaj lidhjeje u shfaq në shkrimin e peticioneve dhe mbledhjen e nënshkrimeve. Vetëm në SR Serbi, që nga viti 1977, janë shkruar dhe nënshkruar 20 peticione nga mbi 1,800 njerëz.

Më i theksuar është veprimi publik i bartësve të njohur të këtij aktiviteti, të cilët përdorin pozicione të fituara më parë, por edhe të krijuara rishtazi në disa institucione dhe shoqata shkencore, kulturore e artistike, pjesë e medias, mes studentëve dhe strukturave vetëqeverisëse të disa fakulteteve.

Janë të dukshme përpjekjet e tyre, të theksuara sidomos gjatë vitit të kaluar, për të formuar shfaqje si një lloj opozite intelektuale, që do të funksiononte paralelisht me forcat e organizuara socialiste.

Bartësit kryesorë të anarko-liberalizmit dhe bashkëmendimtarët e tyre sulmojnë hapur sistemin tonë socio-politik dhe Lidhjen e Komunistëve dhe mbrojnë një sistem shumë-partiak. Në këtë kuptim, individët mbrojnë nevojën për “zgjedhje të lira” për të mundësuar ardhjen e njerëzve “të duhur” në vendet “e duhura”, domethënë shtypjen e Lidhjes Komuniste dhe të “strukturave të tjera që mbijetojnë”.

Anarko-liberalët e shquar kryejnë një lloj indoktrinimi të njerëzve me mendje të njëjtë, i cili zhvillohet përmes forumeve publike të mbyllura, diskutimeve dhe tubimeve thuajse shkencore etj. Ekstremistët përpiqen të deshmojnë se situata në shoqëri është e ngjashme me atë para demonstratave studentore në 1968, pra duan të krijojnë përshtypjen se problemet komplekse ekonomike dhe të tjera në shoqëri, mund t’i zgjidhin vetëm me një “kthesë radikale”.

Forumet publike u bënë më të shpeshta, me tema tendencioze dhe gjithnjë e më provokuese. Ato janë karakteristike për qendrat më të mëdha (Beograd, Zagreb dhe Lubjanë). Është gjithashtu një fakt

se këto tribuna janë bërë më të frekuentuara kryesisht nga të rinjtë. Vetëm në 3 vitet e fundit, në Beograd janë diskutuar 217 tema të ndryshme në këto tri skena me praninë e 20 deri në 700 personave.

Së bashku me nacionalistët dhe disa grupe të tjera, ata organizuan fushata për të mbështetur librat dhe autorët, që përjetuan dënime shoqërore (poeti Gojko Djogo, Vuk Drašković, etj.). Me këta shembuj duan të vërtetojnë dogmatizmin e politikës së Lidhjes së Komunistëve në fushën e klerit kulturor e artistik. Përpyekja për të marrë mbështetjen e njerëzve me mendje të njëjtë në një nivel më të gjerë. (Klubi PEN Jugosllav, shoqata filozofike dhe të tjera) synojnë të vazhdojnë presionin e tyre kur bëhet fjalë për ekstremistët nga zonat e tjera (Sarajeva, Shkupi, Dubrovniku, etj.). Në këtë drejtim kanë pasur dhe kanë mbështetjen e organizatës “Amnesty International”, e ashtuquajtura organizata joqeveritare nga disa vende, personalitete të caktuara nga jeta kulturore dhe politike në Perëndim etj.

Në lidhje me përkujtimin e njëqindvjetorit të vdekjes së Karl Marksit, ekstremistët deklaruan se marksizmi është një teori vullnetariste, qëllimi i së cilës është vetëm të fitojnë pushtetin nga komunistët dhe të neglizhojë interesat e klasës punëtore, dhe se Marksi i “vodhi idetë nga anarkistët”. U theksua se vlera e anarkizmit duhet rivlerësuar si një mësim më afër interesave të njeriut të punës etj.

Anarko-liberalët depërtuan në një pjesë të medias, veçanërisht në shtypin studentor. Kjo rezultoi në disa artikuj provokues, veçanërisht për punën e të ashtuquajturve Komiteti për Mbrojtjen e Lirive Artistike në “Gazeta letrare”, “Fjala letrare” dhe revista të tjera, pastaj përmes teksteve të Lubjanës “Vlerësime të reja” etj.

Veprimtaria nga pozita burokratike-dogmatike, kohët e fundit është karakterizuar nga një paraqitje disi më e hapur e mbështetësve të këtij koncepti, megjithëse shumica është ende e lidhur me kontaktet dhe shprehjen në rrethe të mbyllura. Individë më të shquar,

nga ky grup vlerësojnë se situata aktuale në vend është e favorshme për ta, pasi siç thonë ata, nacionalistët dhe “properëndimorët” janë në letër. Veprimtarinë e tyre më së shpeshti e shfaqnin përmes propagandës verbale, të cilën e bënin qëllimisht, me qëllim që të ndikonin në formimin e opinionit publik. Për këtë më së shpeshti shfrytëzojnë problemet ekonomike në vendin tonë.

Ata pretendojnë se situata komplekse ekonomike është rezultat i një “zgjedhjeje të keqe të modelit të socializmit” dhe paaftësisë së menaxhmentit, se klasa punëtore ka humbur besimin në menaxhim, se është e pakënaqur dhe se së shpejti mund të priten trazira në një shkallë më të gjerë, gjë që do të çojë në ndryshime sistematike. Disa njerëz të byrosë informative thonë se kjo situatë është krijuar që kur ne kemi ndërprerë marrëdhëniet me “vandin e parë të socializmit” dhe kështu e “mohuam” socializmin shkencor.

Mbështetësit e sapoekspozuar të këtij koncepti besojnë se ka ardhur koha për të rishikuar disa supozime teorike në vendin tonë dhe se teoria e pluralizmit të interesave çoi në shpërbërjen e Jugosllavisë dhe vendosjen e anarkisë.

Ata pretendojnë se në organet më të larta partiake shpihen armiq dhe fajësohen për gjendjen e vendit dhe se kjo po promovohet qëllimisht për të larguar vëmendjen e popullit nga problemet reale.

Vitin e kaluar dhe këtë vit u mbajtën disa mbrëmje letrare, ku u diskutua me temën “Viti 1948 në letërsinë jugosllave”, dhe disa prej tyre diskutuan për libra, që trajtojnë këtë çështje. U vu re një prezencë e konsiderueshme dhe pjesëmarrje aktive e mbledhësve të informacionit, të cilët në fjalime të hapura prezantuan kujtimet e tyre për Goli otok dhe opinionin e tyre për Byronë informative, kjo temë është shpesh e pranishme në takimet individuale të mbledhësve të informacionit.

Shërbimi ka informacione se individët mbledhin materiale dhe shkruajnë libra, në të cilët shfaqin disa ngjarje historike në një stil tendencioz dhe të papranueshëm, duke dashur që gjoja

në mënyrë të argumentuar, vini në dukje “gabimet historike” të SKJ-së dhe disa personaliteteve të shquara. Për këtë, ata përpiqen të debutojnë dokumente nga jashtë dhe disa nga arkivat tona, të shkëmbejnë të dhëna nga dokumentacioni privat, t’i japin njëri-tjetrit tekste tashmë të shkruara për t’u lexuar, etj.

Në SAP Kosova situata e sigurisë gradualisht u përmirësua gjatë vitit të kaluar, derisa më 29 dhjetor 1982 skadoi vendimi për shpalljen e gjendjes së krizës në Krahinë.

Mirëpo, përkundër rezultateve domethënëse të forcave të organizuara socialiste në hapjen e Platformës së CK SKJ, situata e sigurisë në SAP Kosova ende karakterizohet me tensione në marrëdhëniet ndëretnike, si dhe me organizime ilegale dhe aktivitete subversive-propagandistike të shqiptarëve nacionalistëve dhe irredentistë.

Situata politike dhe e sigurisë në SAP Kosova ndikohet negativisht nga vështirësitë ekonomike, veçanërisht nga niveli i lartë i papunësisë dhe nga fakti se një numër i konsiderueshëm i organizatave ekonomike po operojnë me humbje dhe nën nivelin e planifikuar, të cilin armiku përpiqet ta përdorë për autogola.

Propaganda intensive anti-jugosllave, që synon nxitjen e irredentizmit brenda dhe jashtë vendit dhe shkaktimin e intolerancës kombëtare në Kosovë vazhdon ende nga NSR e Shqipërisë. Vizita e grupeve artistike nga Shqipëria në Evropën Perëndimore u përdor edhe për të ushtruar ndikim tek qytetarët jugosllavë të kombësisë shqiptare.

Kështu, të motivuar nga masa represive dhe të tjera, nacionalistët dhe irredentistët shqiptarë përpiqen të ruajnë vazhdimësinë dhe të përshtatin përmbajtjen dhe metodat e veprimtarisë së tyre subversive, edhe në kushtet e veprimit të gjerë politiko-shoqëror dhe të zbatimit të masave organizative në punët e brendshme.

Nacionalistët dhe irredentistët shqiptarë përpiqen të ruajnë dhe rrisin tensionin në marrëdhëniet ndëretnike dhe të ushtrojnë presion për emigrimin e serbëve dhe malazezëve. Proceset i emigrimit

të serbëve dhe malazezëve nga SAP Kosova janë ende të pranishëm, ndërsa rastet e kthimit në Krahinë të këtyre personave, që kishin emigruar më herët, janë të pakta.

Veprimtaria armike nga pozitat e nacionalizmit dhe irredentizmit shqiptar zhvillohet në masën më të madhe në mënyrë ilegale. Nga ngjarjet kundër-revolucionare e deri më sot, organet e punëve të brendshme zbuluan 70 grupe ilegale dhe 4 organizata me mbi 900 anëtarë dhe bënë mbi 650 kallëzime penale dhe 1600 kallëzime për kundërvajtje.

Masat dhe veprimtaria e Shërbimit ngushtuan hapësirën e armikut për organizimin e demonstratave masive. Gjatë vitit 1982, armiku organizoi 9 demonstrata, 7 prej të cilave u prishën. Vitin e kaluar janë parandaluar 15 tentativa të këtij lloji me veprime parandaluese.

Nacionalistët dhe irredentistët shqiptarë u përpoqën në mars të këtij viti shkaktojnë prishjen e rendit dhe qetësisë publike dhe bojkotimin e mësimit, duke shënuar kështu dyvjetorin e ngjarjeve kundër-revolucionare në Kosovë. Por, në kushtet e përmirësimit të situatës politike dhe të sigurisë dhe falë masave parandaluese dhe veprimit efikas të organeve të punëve të brendshme dhe faktorëve të tjerë të vetëmbrojtjes shoqërore, armiku nuk i realizoi planet e tij.

Kohët e fundit, te nacionalistët dhe irredentistët shqiptarë vlerësohet më shpesh se në këtë moment nuk mund të llogarisin në mbështetjen masive të popullit dhe se duhet të fokusohen më shumë në punë ilegale dhe në veprimtari propagandistike. Megjithatë, disa irredentistë (si dhe eksponentë të shërbimit inteligjent shqiptar) mendojnë se duhen përdorur metoda më të ashpra veprimi (sabotime, diversione, aksione të armatosura, etj.). Në këtë kuptim është karakteristik se në vitin 1982 dhe gjatë këtij viti, në SAP Kosova janë kryer 8 diversione (7 shpërthime në Prishtinë dhe tentim për djegien e objektit të Komunës së Prizrenit).

Një formë e vazhdueshme e veprimit armiqësor në SAP Kosova është propaganda irredentiste e shkruar dhe verbale. Shtylla e asaj propagande mbeti slogani “Kosova Republikë”. Karakteristike janë edhe parullat që glorifikojnë Enver Hoxhën, politikën e PRA dhe sistemin shqiptar, përçmojnë politikën e SKJ-së dhe sistemin tonë politiko-shoqëror, sulmojnë forcat përpërimtare nga radhët e shqiptarëve etj.

Në vitin 1982 u shkruan 4118 parulla irredentiste dhe u shpërndanë 1304 pamflete nga këto pozicione. Gjatë këtij viti janë shkruar mbi 700 parulla (më shumë se 500 prej tyre në muajin mars me rastin e dyvjetorit të demonstratave kundërrevolucionare) dhe mbi 300 pamflete (rreth 200 pamflete u ndaluan të shpërndahen).

Nga 1 janari 1982 deri më 1 mars 1983, rreth 800 individë dolën përpara nga pozitat irredentiste në vendet publike në SAP Kosova. Për shkak të kësaj dhe formave të tjera të veprimtarisë irredentiste, nga ngjarjet kundërrevolucionare të vitit 1981 e deri më sot, janë bërë mbi 1600 kallëzime kundërvajtëse.

Indikativ mund të konsiderohet rasti i dezertimit të një grupi gjimnazistësh shqiptarë pranë Plavës në Mal të Zi, të cilët kishin dhe përdorën armë për të shënuar dezertimin e tyre. Katër persona u arrestuan, ndërsa grupi normalisht kishte 7 anëtarë. Ata synonin të likuidonin persona të caktuar, të sulmonin rojet kufitare dhe kështu të merrnin armë.

*

Shërbimi mbajti qëndrim fyes ndaj bartësve të veprimtarive armiqësore në vend. Në fund të vitit 1982, në shërbimin e Sigurimit të Shtetit ishin 5.547 persona me të gjitha format e trajtimit, që është 12,7% më shumë se një vit më parë (1981 – 4.921).

Gjatë vitit 1982 janë trajtuar 1051 persona, që është 9,8% më shumë se një vit më parë (1981 - 957).

Po rritet edhe numri i masave represive. Gjatë vitit 1982, Shërbimi i Sigurimit të Shtetit ka paraqitur 449 kallëzime penale, ose 13,6% më shumë se në vitin 1981, kur janë paraqitur 395 kallëzime penale. Numri i kallëzimeve për kundërvajtje është 1069 dhe ka shënuar një rritje të lehtë në krahasim me vitin 1981, kur janë paraqitur 1019.

*

EMIGRIMI ARMIQËSOR me origjinë jugosllave e forcoi veprimtarinë e tij subversive-propagandistike dhe terroriste kundër RSFJ-së. Përmes propagandës, ajo përpiqet të krijojë një gjendje për përfshirje më të gjerë të njerëzve të saj të një mendjeje jashtë dhe brenda vendit.

Gjatë vitit 1982, emigracioni fashist kreu tre aksione sabotazhi-terroriste në vend dhe dhjetë jashtë vendit, ku mbetën të vrarë dy persona dhe nëntë të plagosur. Gjatë rënies së emigracionit fashist ata tentuan të kryejnë një sërë aksionesh sabotazhi-terroriste vitin e kaluar dhe këtë vit, por shumica e tyre u parandaluan me kohë.

Janë zbuluar dhe vënë para përgjegjësisë penale autorët dhe organizatorët e menjëhershëm të disa diversioneve të kryera në vendin tonë.

Kallëzime penale u ngritën edhe për 33 persona, të cilët kanë vepruar në mënyrë armiqësore në lidhje me emigracionin fashist. Në vitin 1982, në vend u zbuluan shtatë grupe ilegale, anëtarët e të cilëve ishin të lidhur me emigrantë fashistë, mes të cilëve kishte edhe terroristë. Tre grupe ilegale i kishin përcaktuar tashmë objektivat e sulmeve të tyre terroriste dhe po përgatiteshin për t'i kryer ato. Gjatë këtij viti, SDB-ja zbuloi dhe po procedon veprimtarinë e grupeve dhe lidhjeve individuale fashiste

të emigracionit në vend, si dhe lidhjen e organizatës emigrante proshqiptare “Lëvizja për Republikën Socialiste Shqiptare në Jugosllavi”.

Në përballjen e veprimtarisë sabotazho-terroriste të emigracionit të armikut, Shërbimi zbuloi jashtë vendit një numër të madh mjetesh me kohë dhe sasi të konsiderueshme lëndësh plasëse, elektrodetonatorë, përzierje ndezëse, armë dhe municione. Edhe ky material po tentohet të kalojë në territorin e vendit tonë për të kryer veprime.

Autoritetet në vendet e Evropës Perëndimore janë ende mjaft tolerante ndaj veprimtarisë anti-jugosllave të emigracionit armiqësor. Zvarritja e disa procedurave penale, dënimi i butë i autorëve, si dhe lirimi i parakohshëm i të dënuarve, i inkurajon ekstremistët, që të përdorin forma më të ashpra të veprimtarisë anti-jugosllave.

Veprimtaria e emigracionit kryengritës konsiston në përpjekjet e tyre për bashkimin dhe riorganizimin e radhëve të tyre, aktivitete që synojnë legalizimin e statusit të tyre dhe njohjen nga publiku ndërkombëtar si “opozitë politike demokratike ndaj regjimit në vend”, aktiviteti i intensifikuar subversiv-propagandues ndaj vendit tonë, qytetarët në punë të përkohshme dhe përgatitje të vazhdueshme për kryerjen e aksioneve sabotazho-terroriste kundër RSFJ-së, me tendencë për organizimin e aktiviteteve të tilla në territorin e vendit tonë.

Krahas sasive ekzistuese të materialeve sabotuese (mina me sahat, eksplozivë, armë automatike, përzierje ndezëse të lëndëve toksike), grupet e terroristëve kryengritës po punojnë për marrjen e sasive të reja të këtyre materialeve dhe mbledhjen e burimeve financiare, për kryerjen e aksioneve sabotazho-terroriste. Një pjesë e materialit devijues (vlerësojmë se terroristët në FR Gjermani

ndër të tjera kanë rreth 100 kg eksploziv) është i destinuar për kryerjen e aksioneve në vend, veçanërisht në qendra turistike, hotele, restorante, rrugë kryesore, në mjete transporti (trena, avionë, autobusë, makina të huajve, spedicione makinash, duke shkaktuar zjarre, etj.). Ekstremistët individualë mbrojnë vrasjen e udhëheqësve të shquar socio-politikë, anëtarëve të organeve të punëve të brendshme, përfaqësuesve tanë të DK-së dhe aktivistëve në klubet e punëtorëve jugosllavë jashtë vendit.

Shpërthimi i lartpërmendur i bombës në Vinkovc, më 4 prill 1983, dhe shpërndarja e materialit propagandistik në të njëjtën kohë në zonën e Vinkovcit dhe Gjakovës, në njëfarë mënyre tregojnë se emigrimi ka filluar me veprime të planifikuara. Gjithashtu duhet pasur parasysh se jo të gjithë aktorët, që qëndrojnë pas vendosjes së minave në "NAMI" në Zagreb, në Beograd në det dhe Shibenik, si dhe mjetet ndezëse në Korçula (të gjitha të kryera gjatë verës së vitit të kaluar) janë zbuluar. Gjithashtu, ekziston dyshimi i bazuar se disa zjarre dhe aksidente të tjera në bregdetin e Adriatikut, të ndodhura vitin e kaluar dhe këtë vit, janë rezultat i veprimeve të armikut.

Së bashku me përgatitjet për aksione sabotazhi-terroriste, një fushatë subversive-propagande e nisur më herët, me qëllim përçarjen e industrisë sonë turistike dhe krijimin e kushteve për bojkot ekonomik të Jugosllavisë nga vendet perëndimore dhe punëtorët tanë të punësuar përkohësisht në këto vende është në vazhdim.

Pjesëtarë të emigracionit kryengritës, vetëm në periudhën janar - mars të këtij viti shpërndanë disa dhjetëra mijëra fletëpalosje dhe njoftime të ndryshme dhe ua dërguan agjencive turistike, agjencive të udhëtimit, bankave, etj. Këto materiale kryesisht ekzagjerojnë vështirësitë ekonomike, me të cilat përballet shoqëria jonë, dramatizojnë mungesat e parakohshme të disa artikujve ushqimorë dhe benzinës dhe tregojnë për gjoja sjellje të pahijshme të autoriteteve doganore. Disa fletëpalosje përmbanin edhe ato

kërcënime konkrete ndaj bankave të caktuara në SHBA dhe Republikën Federale të Gjermanisë, me kërkesa për të ndaluar dhënien e kredive për Jugosllavinë.

Agjencive të huaja turistike u janë dërguar kërcënime se ndaj tyre do të kryhen akte terrori, nëse vazhdojnë të bëjnë marrëveshje me agjencitë tona të udhëtimit. Lidhur me këtë janë regjistruar edhe raste të anulimit të aran-zhimeve turistike. Është e rëndësishme të theksohet se edhe autoritetet e sigurisë në RF Gjermani e dekurajojnë udhëtimin e qytetarëve të tyre drejt vendit tonë.

Një nga format më serioze të veprimtarisë propagandistike të emigracionit kryengritës është mbledhja e punëtorëve tanë në kuadrin e shoqërive të ndryshme të emigrantëve, klubeve, organizatave “kulturore” etj. Ky lloj aktiviteti ndihet veçanërisht në zonën suedeze (ku janë rreth 8000 punëtorët tanë dhe anëtarët e familjes së tyre). Në tërësi, megjithatë, indoktrinimi i qytetarëve tanë jashtë nga armiku nuk është arritur, sepse shumica dërrmuese ka qëndrim besnik dhe manifeston qëndrime patriotike.

Emigracioni me origjinë shqiptare, veçanërisht organizata e emigrantëve proshqiptare “Lëvizja për Republikën Socialiste Shqiptare në Jugosllavi” (PASRJ) dhe grupe të tjera irredentiste jashtë vendit zhvilluan veprimtari intensive subversive-propagandistike kundër RSFJ-së.

Aktiviteti më agresiv është PASRJ-ja, e cila është kthyer në organizatën lider të irredentistëve shqiptarë jashtë vendit dhe njëkohësisht është në lidhje me veprimtarinë e paligjshme të irredentistëve në vend.

Organizatorët e aktiviteteve të PASRJ janë në lidhje me pikat e shërbimit inteligjent shqiptar në Ankara, Stamboll, Vjenë, Paris, Berlin ose udhëtojnë direkt në Shqipëri. Bartësit kryesorë janë personat, që më parë kanë qenë në drejtimin e organizatave ilegale

dhe një grup në Kosovë, të cilët ikën jashtë vendit. Mes tyre ka edhe ish të dënuar politikë, por edhe të rinj – studentë që u ekspozuan në ngjarjet kundër-revolucionare.

Emigracioni shqiptar organizoi edhe disa demonstrata anti-jugosllave, duke u përpjekur të ndërkombëtarizojë “problemin e Kosovës” dhe të mbledhë sa më shumë punëtorë shqiptarë jashtë vendit. Në organizimin e këtyre demonstratave dhe planifikimin e sulmeve ndaj qytetarëve tanë dhe zyrave përfaqësuese, si dhe përgatitjen e aksioneve terroriste në vend, ata janë të lidhur me anëtarët e emigracionit amerikan. Nga radhët e emigracionit shqiptar dhe kryengritës po vijnë njoftime dhe po bëhen përgatitjet për kryerjen e aksioneve sabotazho-terroriste në vend. Shërbimi ndërmori dhe vazhdon të marrë masat e duhura për të parandaluar synime të tilla.

PASRJ-ja përpiket të bashkërendojë veprimet e saj me aktivitetet e nacionalistëve dhe irredentistëve shqiptarë në Kosovë. Forma më e dukshme e përpjekjeve të tilla është shembulli i futjes së materialit propagandistik në vend, me rastin e “përvjetorit” të ngjarjeve kundër-revolucionare në Kosovë.

Anëtarët e grupeve irredentiste shqiptare jashtë vendit, së bashku me emigracionin kryengritës, në vitin 1982 kryen rreth tridhjetë provokime kundër vendit tonë (organizuan demonstrata anti-jugosllave, ndërprejnë koncerte për punëtorët tanë, prishën punën e klubeve etj.) dhe vazhduan këtë veprimtari deri vjet në vitin 1983.

Është karakteristike se PASRJ dhe grupe të tjera proshqiptare kanë përfunduar emigracionin më të vjetër ballist (të ashtuquajturit të djathtë) dhe se një sërë organizatash balliste janë bërë më tolerante ndaj regjimit në Shqipëri.

Emigracioni çetnik po zhvillon aktivitete që synojnë konsolidimin e brendshëm dhe zgjerimin e anëtarësimit të tij përmes rekrutimit të qytetarëve tanë për të punuar jashtë vendit dhe emigrantëve.

Më këmbëngulësit në prezantimin e programit të tyre si të vetmin, që mund t'i zgjidhin problemet e popullit të Jugosllavisë ishin anëtarët e "Alternativës së Re Demokratike" (NDA), të ndarë aktualisht në dy grupe rivale - "Takimet Demokratike" dhe "Alternativa Demokratike". Anëtarët e kësaj "lëvizjeje" ndërморën një sërë aksionesh propagandistike dhe të tjera kundër qytetarëve tanë, që punojnë jashtë vendit dhe kundër disa qeverive të vendeve perëndimore.

Në materialet e tyre, anëtarët e këtyre grupeve shprehnin "shqetësim" për situatën ekonomike dhe politike në vend dhe ofruan zgjidhje që konsistojnë në "liberalizimin e sistemit politik, që do të çonte edhe në liberalizimin e marrëdhënieve ekonomike", pra kërkuan që SKJ të shpërbëhej dhe të gjithë pushtetin në vend ta merrte "opozita demokratike".

Emigracioni çetnik e intensifikoi veçanërisht veprimtarinë e tij në Australi. Udhëheqja e disa organizatave çetnike në këtë zonë, të lidhura me kleronacionalistët e Kishës Ortodokse Serbe ose të mbledhura rreth kishës skizmatike, organizuan disa tubime anti-jugosllave në të cilat merrnin pjesë qytetarët tanë dhe mërgimtarët që punonin në Australi. Autoritetet australiane sivjet i mundësuan edhe emigracionit çetnik pjesëmarrjen në festimet e Lidhjes së Veteranëve të Australisë, të cilat organizohen me rastin e operacioneve ushtarake aleate gjatë dy luftërave të fundit botërore.

Emigracioni çetnik po përpiqet të fusë materialin e tij propagandistik në vend. Përveç fletëpalosjeve (për Kosovën, "rrezikimin" e serbëve, "rrënimin e sistemit politik dhe ekonomik" etj.), në vend, dërgohen me postë libra të ndryshëm të shtypur nga gazetatat çetnike. Kështu ndodhi edhe gjatë muajit mars të këtij viti në vend, nga Londra i referohet librit më të fundit "Për të drejtat e njeriut" nga avokatët e "reformave demokratike" Aleks Djilas dhe Vaneta Ivanović. Libri është një përmbledhje e të gjitha peticioneve dhe letrave dërguar autoriteteve më të larta shtetërore vitet e fundit nga individë të ish-strukturave të armikut të brendshëm. Shumica e këtij materiali është hequr dhe shkatërruar.

SHËRBIMET E HUAJA INTELIGJENCE kryejnë aktivitet të shtuar drejt vendit tonë. Këto shërbime i ofrojnë mbështetje më të theksuar emigracionit armik dhe strukturave të caktuara të armikut të brendshëm. Ata u përpoqën të hynin në disa nga mjediset dhe strukturat tona për të ndikuar në zhvillimin e mëtejshëm të shoqërisë sonë.

Shërbimet e huaja të inteligjencës gjithashtu intensifikuan punën e tyre agjenturore ndaj Jugosllavisë. Qytetarët tanë jashtë vendit, përfshirë edhe përfaqësues zyrtarë, janë nën sulmin e përpjekjeve të shërbimeve të huaja inteligjente për t'i tërhequr ata për punë inteligjente. Në të njëjtën kohë, përdoren metoda më të ashpra të shantazhit dhe presionit. Sjellja e disa kategorive të qytetarëve tanë jashtë vendit (kontrabandë dhe aktivitete të tjera të paligjshme) i ndihmon shërbimet e huaja të inteligjencës, që në bazë të presionit dhe shantazhit të rekrutojnë persona të tillë për punë informative.

Në qendër të vëmendjes së hulumtimit të inteligjencës janë qëndrimet e opinionit jugosllav, veçanërisht të rinisë dhe klasës punëtore, ndaj politikës së Lidhjes së Komunistëve dhe masave të stabilizimit.

Vlerësojmë se në zonat ku lindin problemet politike është në fakt veprimtaria e atyre personave, që në vitet e mëparshme kanë qenë të ekspozuar ndaj indoktrinimit të huaj. (Duhet thënë se nuk kemi bërë një vështrim gjithëpërfshirës të shkallës së indoktrinimit të huaj të disa kategorive të qytetarëve tanë).

Duke pasur parasysh aktivitetin e vëzhguar të shërbimeve të huaja inteligjente, gjatë vitit 1982, SDB-ja ndërmori një sërë masash, që synonin rritjen e efikasitetit të saj në zbulimin dhe parandalimin e kësaj veprimtarie. Si rezultat i këtyre përpjekjeve, u zbuluan një sërë agjentësh të huaj, si dhe një përpjekje e shërbimeve të huaja inteligjente për të rekrutuar shtetasit tanë për punë inteligjente.

Për spiunazh dhe veprimtari të tjera armiqësore janë dënuar 8 persona, ndërsa 6 persona janë në proces procedimi. Me masën e dytë (anulimi i vendbanimit, dëbimi, dënimi për kundërvajtje, paralajmërimi) parandalohet veprimtaria armiqësore dhe e dëmshme e një numri tjetër të huajsh.

U zbuluan dhe u thyen disa kanale të paligjshme për transferimin e refugjatëve nga vendet e IE përmes Jugosllavisë, të cilat u përdorën njëkohësisht si kanale të inteligjencës nga të vetmet shërbime inteligjente.

Kohët e fundit ka një rritje të caktuar të numrit të refugjatëve nga NSR e Shqipërisë.

Irredentizmi bullgar, italian dhe hungarez është disi më i pranishëm.

Me gjithë vrasjen e sipërpërmendur të ambasadorit turk, Jugosllavia nuk është e ekspozuar ndaj akteve të terrorizmit ndërkombëtar. Kjo sigurisht ka ndikuar nga masa jonë vendimtare për të zbuluar bartësit e mundshëm të këtij lloji krimi. Megjithatë, ekziston një mundësi reale, që territori i vendit tonë të përdoret për aktivitete terroriste kundër vendeve të treta.

Në përputhje me qëndrimet e miratuara politike, rregulloret tona zbatohen në mënyrë më konsistente ndaj studentëve të huaj dhe të huajve të tjerë në vendin tonë në rast të shkeljes së tyre. Kjo ka ndikuar pozitivisht në respektimin më të plotë të ligjeve tona nga këta persona.